

Araştırma-İnceleme

BULGAR KÜLTÜRÜNÜN BULGAR RESİM SANATINA YANSIMALARI

Gülcan BAŞAR¹

¹Dr. Öğr. Üyesi Gülcan BAŞAR, Giresun Üniversitesi, Görele Güzel, Sanatlar Fakültesi, Resim- Baskı Sanatları Bölümü, gulcanbasarakkaya(at)gmail.com, ORCID:000311321056

Başar, Gülcan. “Bulgar Kültürünün Bulgar Resim Sanatına Yansıması” idil, 64 (2019 Aralık): s. 1857-1868. doi: 10.7816/ idil-08-64-20

Öz

Bu çalışmada Bulgar Tarihi, siyasi gelişmeler, kültür etkileşimleri, Bulgar sanat tarihi, Bulgar kültürünün Bulgar resim sanatçıları ve onların sanat eserleri aracılığı ile yansımalarının aktarılması amaçlanmıştır. Bulgaristan, Türkiye'nin Kuzeybatı sınırından komşusu olan, Avrupa sınırları içinde yer alan, din- kültür ve sanat alanlarında tarih boyunca Rusya ile yakın ilişki içerisinde bulunan, yüzyıllar boyunca Osmanlı İmparatorluğu egemenliğinde yaşayan bir ülkedir. Tarihine pek çok savaş, isyan, devrim sığdıran Bulgarlar tüm bu olayları kültür ve sanat hayatlarına yansıtmışlardır. Günümüzde reel sınırların yok olduğu, milli değerlerin yadsındığı, geleneğin reddedildiği, evrensel değerlere önem verilen bir eğilim söz konusudur. Ancak, geçmiş olmadan gelecek olmaz. Bu çalışma, bir topluma ait sanat ve sanat ürünlerinin oluşumunda etkili olan tüm unsurlar ele alınarak oluşuma katkılarının kanıtlara dayalı olarak ortaya konması bakımından önemlidir.

AnahtarKelimeler: Bulgaristan, resim, sanat, tarih, uygarlık

MakaleBilgisi

Geliş:27Ağustos2019

Düzeltilme: 18 Eylül2019

Kabul: 16 Ekim 2019

Giriş

İnsanlık tarihini boyuncakurulantümdevletler var olma, varlığını sürdürme ve tarihe iz bırakmak amacıyla yoğun çabalar harcamışlardır. Coğrafi sınırları çizmek, dil - din birliklerini oluşturmak, savunma, barınma, eğitim, sağlık vb. alanlarda merkezi yapılanmayı sağlamak, yazılı, görsel, işitsel tüm sanat alanlarında devletlerin kendi kültürlerini yansıtacak eser vermelerini teşvik etmek bu çabalardan bazılarıdır.

Bulgaristan, Türkiye'nin Kuzeybatı sınırından komşusudur. Avrupa sınırları içinde yer alan Bulgaristan, din-kültür ve sanat alanında Rusya ile yakın ilişki içerisinde bulunan, yüzyıllar boyunca Osmanlı İmparatorluğu egemenliğinde yaşayan bir ülkedir.

Bu bölgenin tarihi M.Ö. 30'lara dayanmaktadır. Kurt (Kbrat) Han'ın Bulgarlar'ı Avar hâkimiyetinden kurtarmalarının ardından 635 yılında ilk bağımsız Bulgar devleti kurulmuştur. 665 yılında Kurt Han'ın ölümü ile oğulları arasında çıkan anlaşmazlıklar neticesinde devlet parçalanmış, devletten göçler başlamıştır (Aydın,2002: 117). Kurt Han'ın ikinci oğlu önderliğinde göç eden Bulgarlar kuzeye giderek İtil (Volga) Bulgar devletini kurmuşlardır. Bu devlet 1236 yılında Moğollar tarafından yıkılmıştır (Acaroğlu,1993: 1488). Traklar, Romalılar, İslavlar ve M.S. 680 yıllarında On-OğuzTürk'lerinden olduğu bilinen ve Bulgar Türkleri diye anılan bir grubun Karadeniz kıyılarına uzandıkları, Tuna, Volga, Kama vadilerine yerleştikleri bilinmektedir (Ahmetbeyoğlu, 2011: 1-2). Kurt Han'ın Üçüncüoğlu Asparuh (Esperüh) tarafından Tuna Bulgar devleti kurulmuştur, Asparuh'un ölümünün ardından yerine geçen Tervel Bizanslılar ile yakın ilişki kurmuştur. Tervel Han'ın Bizanslılarla kurduğu iyi ilişki yaşamını kaybetmesiyle değişmiş, 13. yüzyıl sonuna kadar sürecek Bizans saldırıları başlamıştır. Bu durum Tervel Han'ın oğlu Kardam Han'ın 792 yılında Bizans'I yenilgiye uğratmasına kadar devam etmiştir (Todorov,1979: 14). Bulgar tahtına çıkan I. Boris'in Hristiyanlığı Kabul edışıyle devlet Ortodoks - Hristiyan Slav özelliği kazanmış, 1018 yılında Bizans imparatorluğu egemenliği altına girerek bağımsızlığını da kaybetmiştir. Aldıkları yenilgi neticesinde de Bulgar Kilisesi, Fener Rum Patrikhanesi'ne bağlanmıştır (Nuri,2013: 425). Slavca resmi dil olarak Kabul edilmiş, Kiril ve Metodi kardeşlerin geliştirdikleri Slav – Bulgar alfabesi kullanılmaya başlanmış, Slav edebiyatı kullanılarak Bulgarların Slavlaşması sağlanmıştır. I. Boris halk tarafından ihanet içinde olarak görülmüş ve kendisine karşı ayaklanmalar yapılmıştır. I.Boris bu ayaklanmaları acımasızca bastırmış 52 aileyi idam ettirmiştir (Şeref, 1934: 4-11). 870 yılında İstanbul'da yapılan Kilise toplantısında Ortodoks Patrikliğine bağlı bir Bulgar Piskoposluğu kurulması sağlanmıştır. Boris bu Piskoposluk sayesinde Bizans'ın Bulgarlar üzerindeki etkilerinin zayıflatılması amaçlamıştır. I. Boris'in ardından yerine oğlu I. Simeon geçmiştir. Bu dönemde Bulgar kültürü Slavlaşmıştır. Birinci Bulgar Krallığı 11. yüzyılda, ardından kurulan İkinci Bulgar Krallığı da Moğol istilası ve Osmanlı İmparatorluğunun kazandığı savaşlarla 14. Yüzyılda yıkılmıştır. Balkanlarda birleşen ilk Haçlı ordusuna karşı kazanılan Sırsındığı savaşı ile Bulgaristan 500 yılaürecek Osmanlı hâkimiyetine girmiştir (Sancaktar,2011: 27-42). 1848 yılında İtalya, Almanya, Avusturya, Fransa, Macaristan gibi ülkelerde başlayan ve Avrupa'ya etkisine alan milliyetçi isyanlar Osmanlı İmparatorluğu sınırlarına da ulaşmış ve ülkedeki azınlıkların dikkatini çekmeyi başarmıştır. Bu durum Bulgar halkında da Bulgar Milliyetçiliğinin uyanmasına neden olmuştur (İsov,2014: 39-40). Osmanlı-Bulgar'ların Osmanlı- Türk'lere besledikleri olumsuz duygular, Rum Patrikhanesi'nin Bulgar'ları Rumlaştırma çabaları, Fransız İhtilali'nin çarpıcı etkileri, Rusya'nın Akdeniz ve ötesine ulaşmak amacı ile yaymaya çalıştığı Panslavizm (Doğu ve Orta Doğu Avrupa kıtasında ortak bir geçmişi ve kültürü olan çeşitli Slav ırkları arasında ortak siyasi hedeflere ulaşabilmek için Ruslar tarafından üretilen birlik oluşturma düşüncesi (Keleş,2008: 123-140).) politikaları Bulgar milliyetçiliğinin tetikleyicileri olmuştur (Kara,2017: 85). 17. Yüzyıl itibari ile isyanlar, Osmanlı İmparatorluğuna başkaldırıları başlamıştır. Bulgar - Rus yakınlaşması ve devam eden problemler sonucunda 1877'de Osmanlı- Rus savaşı başlamış ve bu savaş sonunda Bulgaristan Rusya ile yakınlaşmıştır. Ruslar savaşı kazanır. Ancak, Bulgarların umutlarının aksine Balkan'larda bir Bulgar sorunu olmadığı, Bulgar diye bir millet olmadığını iddia ederek pek de Bulgar'ların yanında yer almazlar (Kara,2017: 88). Türk hâkimiyeti bu bölgede etkisini yitirmiştir. 3 Mart 1878'de, savaş sonunda imzalanan Ayastefanos Antlaşması ile içişlerinde bağımsız Bulgar Prensliği devleti kurulmuştur. Yapılan mütalaalar sonunda Anayasal Monarşi ile yönetilmeye karar verilmiştir. Hessen-Darmstadt Prensi Aleksandr'ın oğlu ve Rus Çarı II. Aleksandr'ın yeğeni olan Battenberg Prensi'i Aleksandr Joseph Bulgar prensi olarak seçilmiştir. 03 Ekim 1908'de Bulgar prensliği tam bağımsızlığını ilan etmiştir. 500 yıllık Osmanlı egemenliği sona ermiştir. 1944'te Komünizmi Kabul eden Bulgarlar Varşova Paketi'na girmiştir. Doğu Bloğu'nun bir parçası olarak tek partili bir Sosyalist devlet yapısına kavuşmuştur. I.ve II. Dünya savaşlarına katılmış, her iki savaştan da yenik olarak çıkmıştır. 1989 yılında Doğu Avrupa'da ortaya çıkan özgürlükçü hareketler Bulgaristan'I etkilemiş ve 45 yıl süren Komünist iktidar çökmüştür.1990 yılında Doğu

bloğunun yıkılması ile Bulgaristan 'da çok partili rejime geçilmiş, Cumhurbaşkanlığı sistemine girilmiştir. 01 Ocak 2007 yılında Avrupa Birliği üyesi olmuştur. Bulgaristan II. Dünya Savaşından bu yana göç veren bir ülke olmuştur. Ülkede bulunan Yahudiler İsrail'e, Ermeniler Ermenistan'a göç etmişlerdir. Bu göçler içinde en trajik olanı Bulgar devletinin bünyesindeki azınlıklara Slav – Bulgar ismi vererek onların kimliklerini değiştirmek, kabul etmeyenlerin ülk edışına çıkışını zorunlu hale getirmeleridir. Bu durumda kalan 340.000 Türk 1989 yılında Türkiye'ye göçetmiştir (Kuyucuklu, 1992: 392-393). Çağdaş Bulgar kültürü Trak, Slav, Yunan, Roma ve Kelt kültürlerinden etkilenmiştir. Bulgaristan'ın çok partili rejime geçişi ile farklı bir system oluşmuş, bu oluşumun etkileri sanatçıların eserlerini de etkilemiştir (Çolakoğlu, 1988: 211-218). 24 Haziran 1893'te İvan Şişmanov, Mirtvička, Boris Mihaylov, Georgi Konela ve Yordan Milanov tarafından Bulgaristan Ressamlar Birliği kurulmuştur. Bu birliğin kuruluş amaçları; 1. Yapılacak sergiler ile Bulgar halkının sanat görüşünü ve kültürünü geliştirmek, 2. Sanatçılar için yeni çalışma ortamları yaratmak, 3. Eski- yeni kuşak sanatçıları tanıştırmak, 4. Batı Avrupa sanatı ile tanışmak, 5. Rus sanatı ile daha fazla yakınlaşmaktır. İlki 1895 yılında yapılan sergiler ile birlik, 1897, 1898, 1899, 1900 yıllarından günümüze devam eden sergiler ile belirtilen amaçları gerçekleştirmeye devam etmektedir. Birliğin girişimleri neticesinde 1895 yılında Güzel Sanatlar alanında "Sanat" adlı bir dergi ilk defa yayınlanmaya başlanmıştır. Bu ilk birliğin ardından 1904 yılında "Çağdaş Sanat Birliği", 1912'de "Güney Bölgesi Ressamlar Birliği", 1919'da "Bağımsız Ressamlar Birliği", "Vatan Sanatı Birliği", 1921'de "Kuzey Bölge Ressamlar Birliği", 1931'de "Yeni Ressamlar Birliği" (bu birlik 1959 yılında adını "Bulgar Ressam Birliği" olarak değiştirmiştir) kurulmuştur. 1896'da Sofiya Güzel Sanatlar Akademisi kurulmuştur (Çolakoğlu, 1988: 53-54). 1923 yılında Bulgar tahtına Aleksandır Stanboliyski geçmiştir. Bu dönemde ilk Antifaşist ayaklanma girişimi yaşanmış ancak başarılı olamamıştır. İsyan ardından ülkede siyasi farklılıklar ortaya çıkar ve bu karışıklığın sonucunda ekonomik anlamda da zorluklar başgösterir (Perovsek, 2015: 178-202). Ekonomideki güçlükler sanatı da etkiler. 1944 yılında gerçekleşen değişimle birlikte özel mülkiyet sistemi kaldırılmış ve üretim güçleri birleştirilmiştir. Komünist manifesto ile burjuvaların üstünlüğü yıkılmış, işçi sınıfı iktidara gelmiştir. Tarihsel sürecin doğal bir sonucu olarak Sosyalist bir toplum yapısı oluşmuştur. Marx'a göre "devrim" kısa surely bir eylem değildir. Bölgesel değil tüm dünya üzerindeki yönetimlerini dönüştürerek, insanlar arasında sınıf farklarını ortadan kaldırmak, üretim birliği oluşturmak için tek hedeftir (Turan, 2017: 143-166). 1944 yılından itibaren Bulgar sanatçıların kişisel yaşam ve sanat hayatlarına politika yön vermektedir. Boris Angelusev, Stoyan Sotirov, Aleksandr Popilov, Georgi Popov "Savaş Alanı ve Arkası" adlı sergide buluşmuşlardır. 1945, 1947, 1948'de Bulgar – Romen sanatçıların katıldığı "XIX Karma Resim Sergisi"nin amacı Bulgaristan'da görülmeyenleri ifade etmek için işçinin, köylünün, entelektüellerin etrafındaki halk bütünlüğünü sağlamaktır. Sanat, serge salonlarını aşp sokaklara taşmıştır. Meydanlarda kaba ancak büyük anlamlar taşıyan işçi, köylü, entelektüellerin devrim savaşını konu alan heykeller yapılmıştır. Ressamlar Fransız Devriminde David'in yaptığı gibi silah ile yendikleri düşmanı, bir kez de sanat ile bertaraf etmeyi kendilerine amaç edinmişlerdir. Bu yüce amaç doğrultusunda sanatçılar kendi benliklerini geri plana alıp, ressam, heykeltıraş, grafiker ve tasarımcılar birlikleri oluşturup kitlelere kitlesel etki bırakmayı planlamışlardır. Vladimir Dimitrov Maystor, hava ve ışık oyunları ile peyzajın ilk ustasıdır. Stefan İvanov, I. Dünya savaşını üzüntülü gözlerle anlatan sanatçıdır. Nikola Marinov, İvan Lazarov Suluboya tekniği ile "savaşa gidenler" konulu resimleri ile tanınmaktadırlar. 1920- 1930'lu yıllarda, Juri Fay, Kiril Sonev, Diego Riviera gibi Bulgar sanatçılar da Fransa, İtalya, Almanya gibi Avrupa ülkelerinde yaşamış ve modern sanat akımlarının yansımalarını eserlerine taşımışlardır. 1931 yılında "Yeni Ressamlar Birliği" kurulmuştur (<https://www.sbhart.com/en/page/history>.) Bu birlik sanatçıları "yeni sanat realizmi" prensipleriyle Savaşan Proletaryan Sanatın vücut bulmasını sağlamışlardır. Konu olarak hamallar, işçiler, gazeteci çocuklar, capitalist şehirlerdeki yoksul semt insanları vs işlenmektedir. Nenko Balkanski, Aleksandır Jendov, İvan Funev, Stoyan Sotirov, Vaska Emanuilova vb sanatçılar bu birliğin üyesi olan sanatçılarıdır. Hristo Staņev, Senko Todorov, Stefan İvanov, Nikola Marnov Bulgar Devlet sanatçısı unvanı alan sanatçılarıdır. Bulgaristan'da sanat eğitimi veren okullar sınırlı sayıdadır. Bunlar; Trevnen İkona Resmi Okulu (İkonalar yapımı eğitimi verilir), Samakoz Okulu (daha çok dini duvar resmi yapılı), Bansko Rolov Okulu (İkona ve duvar resmi yapılı), Makedonya'da Miyaj Okulu (resim çalışmaları yapılı) 'dur. Resmi olarak kurulan bu okulların yanında Lomsko, Vidin, Bansko ve Menlik Bölgelerinde duvar resmi, ikona, ağaç işçiliği alanlarında geleneksel eserlerin verildiği Melnik Resim Merkezi kurulmuştur. Bulgaristan'ın bağımsızlığını kazanmasının ardından devlet desteği kesilmiş, sanat alanında gerilemelerin yaşandığı görülmeye başlanmıştır. Bu durumu engellemek ve Avrupa ile aynı seviyede sanat eseri üretmek amacı ile Bulgaristan'a yabancı sanatçılar çağırılmıştır. Ancak bu sanatçıların ürettikleri eserlerin Bulgar sanatı ile uyum gösteremediği görülmüştür. Bulgaristan'da kilise ve manastırlar

modern Avrupa'daki gibi yenilenmiş devlet kurumları ve Türklere ait (Cami vs.) binalara dokunulmamıştır. İlk zamanlar genel eğilim sanatçıların Avrupa'ya yönelmelerinden yanayken zamanla bu ivme Rusya'ya doğru kaymış ve Bulgar sanatında Rus etkisi görülmeye başlanmıştır (Petrovavd. 2005:89-189; Çolakoğlu, 1998:33-53.)

Bulgar sanatına ait burada ele alınan ilk örnek (Resim 1) II. yüzyıldan kalma süvari kabartmalı küçük taş levhadır. Süvari at sırtında avlanır haldedir. Ona eşlik eden kopek ya da aslanın yardımıyla kovalanan ve domuz olduğu tahmin edilen bir hayvanı avlamaktadır. M.Ö. IV yüzyıla dayanan Trak mezarları da o dönemin artistic algısının önemli örnekleridir. Şimdiye kadar bu mezarlardan 14 adet, günyüzüne çıkartılmıştır. Kazanlıkta bulunan mezarlardan biri o dönemden günümüze kadar korunmuş olarak ulaşan tek freske sahip örnektir.

Resim 1. Süvari

http://www.nasamnatam.com/statia/Trakiiskiiat_konnik_bojestvo_koeto_chuva_i_vijda_vsichko-2454.html

Aynı şekilde günümüze kadar ulaşan pek çok rölyef ve bunların en ünlüsü Trak atlısı (Resim 2) yine bu döneme ait eserlerdir. Hristiyanlığın kabulünden sonra (M.S. 864) üç boyutlu figurative heykelin yerini bezemeye dayalı (dekoratif) heykel sanatı alır ve gelişme gösterir. Preslav'da görülen üç boyutlu taş işçiliği de bu anlamda süsleme için kullanılmış olup mimari birer unsure olan kornişler, frizler, taşıyıcılar, sütun başlıklarından ve hayvan figürlerinden oluşmaktadır. Aynı şekilde burada Orta Çağ'a ait ilk hayvan figürlü sütun başlıkları görülmüştür. Bu sütun başlıklarının benzerlerine Roma İmparatorluğunda rastlanmaktadır.

Resim 2. Trak Atlısı <http://bnr.bg/tr/post/100150739/madara-atlisi>

Zahari Zograf (1810-1853) 'ın "Apocalypse (Kıyamet)" adlı (Resim 3) çalışması Bulgar canlanması dönemine ait bir duvar resmidir. Sanatçı kilise duvar resimleri ve ikonaları ile tanınmaktadır. Tarihsel olarak Osmanlı egemenliğinin sona erdiği Bulgar canlanması dönemi sanatçısıdır. Laik sanatın kurucusu olarak tanınmaktadır. Resimde yer alan Rus aziz ve şehitler, konu itibari ile Bulgar- Rus kültür ve din etkileşimlerinin sanata yansımasının iyi bir örneğidir.

Resim 3. "Apocalypse(Kıyamet)",
TroyanManastırıKilisesiGalerisi'ndenbirdetaybir
detay,1848, [https://michelangelo.pixel-](https://michelangelo.pixel-online.org/artist_scheda432c.html?art_id=7)
online.org/artist_scheda432c.html?art_id=7

Ivan Mrkvicka (1856-1938), Parma Dükü Robert'in kızı prenses Maria Louisa'yı (Resim 4) (1870-1899), Bulgar Ortaçağ Kraliyet geleneklerine uygun olarak bir tahtta resmetmiştir. Resimde kullanılan semboller, resmin kurgulanışı, kompozisyonu açısından bakıldığında Bizans resim sanatından etkilenecek yapıldığı açıkça görülmektedir. Resmi çevreleyen çerçevenin ayrı bir önemi bulunmaktadır. Bulgar heykel sanatının kurucularından sayılan Boris Schatz tarafından yapılan çerçeve Bulgar dekoratif unsurlarını 20 kabartma ile birleştirerek kederli melekleri, prensesin koruyucu azizi Aziz Cecilia'yı ve Bulgaristan'ın farklı etnik kökenlerini betimlemektedir. Mesajı şudur: "Ben ölüyorum ama cennetten Bulgaristan'ı hep izleyeceğim." (<http://bnr.bg/en/post/100696132/national-gallery-of-arts-presents-ivan-mrkvicka-and-modern-bulgaria-painting>).

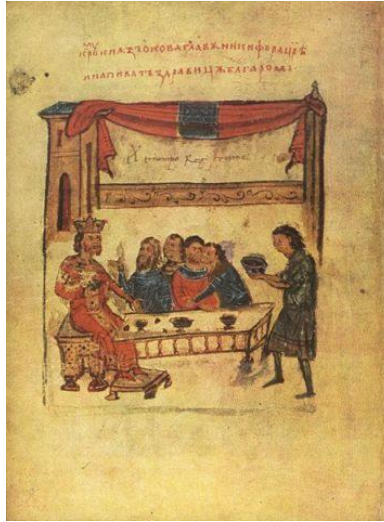
Resim 4. Maria Louisa,
[https://nationalgallery.bg/studies/portrait-of-princess-maria-](https://nationalgallery.bg/studies/portrait-of-princess-maria-louisa-1900/)
louisa-1900/

Anton Stefanov Mitov, Floransa Güzel Sanatlar Akademisi mezunudur. Ressam, eleştirmen, pedagoggdur. Geleneksel yaşamın yansıtıldığı resimler, savaş sahneleri, peyzajlar ve portreler resmetmiştir. Resimlerinde realist figurative bir anlayış hâkimdir. Eğitimini İtalya'da alan sanatçı İtalya, Avrupa modern resmi, Bulgar ve İslam kültürünün izlerini resimlerine aktarmaktadır.

**Resim 5. Anton Stefanov Mitov, (1862-1930),
peyzaj**<http://www.programata.bg/?p=162&c=14&id=73585&l=2>

Peyzaj (Resim 5) adlı bu resimde de arkadaki cami ve minaret ile kaynaşmış, bir arada yaşayan Hristiyan ve Müslümanların günlük yaşam izlerini bulmak mümkündür. 5.yüzyıla ait Bulgar minyatürü (Resim 6). Minyatürler karmaşık şekilli kompozisyonlardır. Peyzajlar, mimari motifler, şehirler, kiliseler, kadınlar, erkekler, yöneticiler, insane figürleri, denizciler, savaşlar, din gibi pek çok tema minyatürlerin konusu olabilirler. Perspektif ilkelerinin uygulanmadığı görülen bir iç mekân tasviri söz konusudur. Bulgar Çar'ı Krum'un Nicephorus yenilgisinin ardından verdiği davet tasvir edilmektedir. Bizans resim sanatının Başkent Üslubu'ndan etkilenildiği anlaşılmaktadır.

Resim 6. Bulgar Minyatürü (Çolakoglu, 1998)

Peyzaj içerisinde bir dini mimarının resmedildiği (Resim 7) Rilski Manastırı adlı resim ağaç baskı tekniği ile yapılmıştır. İvan Rilski Hristiyan bir azizdir. 927-941 yılları boyunca Rilski Manastırı'ndaki bir mağarada yaşamıştır. Azizin ölümünün ardından mağara ve yakınına yapılan kilise korunmuş ve her dönemde ayrıcalıklar tanınmıştır (Huzur,2019).

**Resim 7. Vasil ZaharievStoyanov ,RilskiManastırı (60x45cm) ,
(Huzur,2019).**

İliya Petrov'a ait İspanya adlı resimde (Resim 8) İspanya'da (17 Temmuz 1936'da başlayıp, 1 Nisan 1939'a kadar süren) iç savaşta yaşananlar konu olarak ele alınmaktadır. Petrov, 1926 Sofia Güzel Sanatlar Akademisi mezunudur. Yüksek Lisansını Münih'te burslu olarak yapmış, Avrupa ve özellikle İspanyol sanatını iyi kavramış ve teknik / içerik açısından bu kültürü sanatıyla yansıtabilen bir sanatçıdır.

**Resim 8. İliya Petrov,
İspanya,1939**http://www.artprice.bg/autor_details.php?act=data&elem_id=32

Sidoniya İlieva Atanasova'nın Razgrad'dan Görüntü (Resim 9) adlı çalışması baskı tekniğinde yapılmıştır. Razgrad kuzeydoğu Bulgaristan'da Deliorman olarak bilinen Türk Bölgesinde bir şehirdir. Müslüman nüfusun da yoğun olarak yaşadığı bu bölgede Osmanlı İmparatorluğu döneminden kalan minareli tek cami Pargalı İbrahim Paşa'nın yaptırdığı camidir (<http://www.islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=d060406>).

Resim 9. Sidoniyaliyeva Atanasova , Eski Razgardskiy Kentinden Bir Görüntü I, 1940,

https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D1%8F_%D0%90%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0

Elveda Arkadaşlar adlı resim (Resim 10) 1876 yılında Osmanlı İmparatorluğuna karşı başlatılan ayaklanmaya gönüllü asker olarak katılanları uğurlama törenini anlatmaktadır (Huzur, 2019). Egemen "Rus" kültürü kendi çıkar ve planları doğrultusunda Bulgar halkını ikna etmiş ve ölümle sonuçlanabilecek bir savaşa gönüllü katılmalarını sağlamıştır.

Resim 10. Grigor Spiridonov, Elveda Arkadaşlar, 1876,

http://www.artprice.bg/autor_details.php?act=data&elem_id=388

Resmin adında yeralan 1989 senesi Bulgaristan'da yaşayan Türklerin ülkeden çıkmaya zorlandığı bir döneme işaret eder. Godinatana .... (.... Senesi) (Resim 11) olarak aradaki boşluğa istediğiniz duyguyu yerleştirmeniz mümkündür. Sanatçının bu tarihte yaşanan kargaşa, ayırım, zulme ve haksızlıklarla ilgili kendine ait ironic yaklaşımın oldukça net bir şekilde görüldüğü düşünülmektedir (Huzur, 2019).

Resim 11. Stoian Tzanev Tzanev, Godinatana .... (.... Senesi), 1989,

<https://cavalet.bg/collections/stoyan-tzanev-kartini/grafika>

Resimde (Resim 12) Rus Çarı II.Nikolay'ın kızı Prenses Olga, Kiril alfabesi yazarlarından Methodios, Rus yazar Puskin, Aziz Kiprian, Rus Çarı Nikolay II, Bulgar şair ve yazar İvan Vazov'dur, Kyrillos resmedilmiştir. Bu resimde Bulgar ve Rus tarihi için önemli ancak farklı tarihlerde yaşamış kişilerin bir arada ve birlik içinde resmedilmesi Rusların Bulgar kültürünü alt kültürleri gibi görmeleri, hem Bulgar kültürünü yok saymalarının yansıması olarak yorumlamak mümkündür. Rus tarih yazımı tarafından Bulgar olduğu kabul edilen Kiril ve Metodiy kardeşler, hem Ortodoks Hristiyanlığı hem de Kiril alfabesini Ruslara kazandırmışlardır. Resimde arkada Rus ve Bulgar kiliseleri sembolize edilmektedir. Aşağıda Kiril'in hemen yanında duran kitabın üzerindeki mimari Kiril alfabesinin yazıldığı kilise ile ilişkilendirilmiştir. Çar Nikolay resmi üniforması içerisinde ve din adamı ve kilise ile yanyana, dayanışma içerisinde. Prenses Olga başında halesi, elinde dinin sembolü haçı tutmakta ve din adamının etekleri dibinde yer almaktadır. Figürler konumları, yaşadıkları dönemin özelliklerini gösteren kostüm ve duruşları ile resmedilmişlerdir.

Resim 12. Stoimen Stoilov, 1150 Godini Kirilitsa (1150 Yıl Kiril Alfabesinin Yazılışı), 2013

(<https://www.nuancegallery.bg/authors/%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B2/>)

Nikola Mireviç'e ait iki "Sorgu" (Resim 13) konulu resimde Karakolda işkence ile sorgulanan bir komünistin yılmayan yüce yüzü resmedilmiştir. Yenilmeyen ve hakim güç olan moral anlatılmaktadır.

Resim 13. (Sorgulama, 1954, Nikola Mireviç),
(Çolakoglu, 1998: 225-230).

(Resim 14) Karakolda işkence ile sorgulanan komünist bir kadının işkence yapanları çıldırtan dirayetini anlatılmaktadır (Çolakoglu, 1998: 225-230).

Resim 14. Kadın Rensis, 1964, Nikola Mireviç)
(Çolakoglu, 1998: 225-230)

Smakov çevresinde halkoyunları (Resim 15) konulu Nikola Obrazanisov'un çalışmasında Kilise ve sivil mimari arasındaki açık alanda yapılan köydüğünü, tamamen geleneksel folkloric öğelerin ve Bulgar köy yaşamının yaşatıldığını gösteren bir belge niteliğindedir.

Resim 15. Smakov çevresinde halkoyunları,
Nikola OBRAZANISOV (Çolakoglu, 1988:226)

Nikola Mirçev'in İnşaat İşçileri (Resim 16) adlı tablosu Bulgar aydınlanmasının temel taşlarından olan işçi sınıfı ve faaliyetleri ile emeğin yüceltilmesi temalı, dönemi, ülküyü anlatan resimlerden biridir.

Resim 16. Nikola MİRÇEV, İnşaat İşçileri, 1959,
(Çolakoglu, 1998: 225-230)

Sonuç

Bağımsızlık ve var olma savaşı veren tüm devlet ve milletlerde olduğu gibi Bulgar Halkı ve kurdukları devletlere gemenliği altında kaldıkları kültürlerin dil, din, sanat gibi pek çok özelliğinden etkilenmiş ve bu etkileri kuşkusuz yarınlarına aktarmışlardır. Ancak, gelenekten ve kendi özlerinden gelen etkileri koruyabilmek uğruna pek çok çaba harcamaktadırlar. Küresel etkiler altında kalan, teknoloji ve ekonomide dışa bağımlı, gelişmekte olan devletler gibi Bulgar çağdaş sanatında sanata yön veren İtalya, Fransa ve Amerika gibi güçlü devletlerin etkilerini görmek mümkündür.

Kaynaklar

- Acaroğlu. T.,(1993) —Bulgaristan Türklerinin Dünü– Bugünü- Yarını, X.Türk Tarih Kongresi, Ankara, İv.
- Ahmetbeyoğlu. A.,(2011) “Bulgarları Oluşturan Boylardan Kutrigurlar Ve Utigurlar”, Tarih Dergisi, S. 51, İstanbul.
- Aydın. M.,(2002) Tuna BulgarlarıTarihine Genel Bir Bakış, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 11.
- Çolakoğlu, H.,(1998), 1944-1989 Yılları Arası Bulgaristan Resim Sanatı ,Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek LisansTezi, İstanbul.
- İsov. M.,(2014),“Bulgaristan Tarih Ders Kitaplarında Türk Azınlığın Yerine İlişkin Bazı Gözlemler”, Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi, C. 3, S. 1.
- Karal. E. Z.,(2017), Büyük OsmanlıTarihi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Keleş. E.,(2008),Rusya’nın Panslavizm Politikasının Balkanlarda Uygulanmasına Dair Bir Layiha, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Güz.
- Kuyucuklu. N.,(1992) , “Bulgaristan- NüfusVe Etnik Durumları, Dia, V1, İstanbul.
- Nuri. C.,(2013), “Bulgar Ve Pomak”, Ankara Üniv. Dil Ve Tarih- Coğrafya Fak. Dergisi,(Çev./Akt. Muhammet Kemaloğlu), C. 53, S. 2, Ankara.
- Petrova.N., Stoyanova. P.V., Kubratov.G., Staneva. Z., Molhova. M., Berbenkov. B., Gencheva. G., Haralambieva. E.,(), Religious Art In The Bulgarian Lands, Zinev Art Technologies, Sofia, Bulgaria, https://Michelangelo.PixelOnline.Org/Files/Manual_Of_Fine_Arts/New%20manual%2005. 20.06.2019 tarihi saat 14.00’da erişilmiştir.
- Perovsek, J.,(2015), “1918-1941 Ve Aleksandăr Stamboliyski Arasında Bulgaristan İle İlgili Slovenya Genel Bakış”, Bulgar BilimAkademisi- Thracology Center İle Balkan ÇalışmalarıEnstitüsü, S:3.
- Sancaktar, C.,(2011),Balkanlar’da Osmanlı Hakimiyeti Ve Siyasal Miras, Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi,Cilt:2,S:2.
- Şeref, M.,(1934), BulgarlarVe Bulgar Devleti, Ankara.
- Todorov,N.,(1979), Bılgarska İstoria (BulgaristanTarihi), (Çev.: Veysel Aytaman.), İstanbul.
- Turan,V.,(2017), Karl Marx’ta Bölüşüm, Politik Ekonomik Kuram (Pek), Cilt I, S:2.
- <https://www.sbhart.com/en/page/history>, 22.06.2019 tarihi saat 13.00’da erişilmiştir.
- <http://bnr.bg/en/post/100696132/national-gallery-of-arts-presents-ivan-mrkvicka-and-modern-bulgaria-painting>. (18.06.2019 tarihi saat 17.00’da erişilmiştir.
- <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=d060406>, 22.06.2019 tarihi saat 15.00’da erişilmiştir.

Görsel Kaynakça

- Resim 1.http://www.nasamnatam.com/statia/Trakiiskiiat_konnik_bojestvo_koeto_chuva_i_vijda_vsichko-2454.html, 20.05.2019 tarihi saat 14.00’da erişilmiştir.
- Resim 2. <http://bnr.bg/tr/post/100150739/madara-atlasi>, 12.06.2019 tarihi saat 14.00’da erişilmiştir.
- Resim 3. https://michelangelo.pixel-online.org/artist_scheda432c.html?art_id=7, 20.07.2019 tarihi saat 14.00’da erişilmiştir.
- Resim 4. <https://nationalgallery.bg/studies/portrait-of-princess-maria-louisa-1900/>, 20.06.2019 tarihi saat 18.00’da erişilmiştir.
- Resim 5. <http://www.programata.bg/?p=162&c=14&id=73585&l=2>, 20.07.2019 tarihi saat 14.00’da erişilmiştir.
- Resim 6,13,14,15,16 Çolakoğlu, H.,(1998), 1944-1989 YıllarıArasıBulgaristanResimSanatı ,Marmara ÜniversitesiSosyalBilimlerEnstitüsü, YayınlanmamışYüksekLisansTezi, İstanbul.

Resim 7. Huzur, A.,(2018), "Çağdaş bulgar Baskı Sanatlarının Plastik Değerler Açısından İncelenmesi", Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Giresun

Resim 8. http://www.artprice.bg/autor_details.php?act=data&elem_id=32, 20.05.2019 tarihi saat 14.00'da erişilmiştir.

Resim9.https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D1%8F_%D0%90%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0, 14.06.2019 tarihi saat 14.00'da erişilmiştir.

Resim.10. http://www.artprice.bg/autor_details.php?act=data&elem_id=388, 15.06.2019 tarihi saat 14.10'da erişilmiştir.

Resim 11. <https://cavalet.bg/collections/stoyan-tsanev-kartini/grafika>, 14.06.2019 tarihi saat 14.30'da erişilmiştir.

Resim

12.

<https://www.nuancegallery.bg/authors/%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B2/>), 20.06.2019 tarihi saat 16.00'da erişilmiştir.

THE REFLECTIONS OF BULGAR CULTURE ON BULGAR PAINTING

Gülcan BAŞAR

Abstract

In this study, it is aimed to convey the history of Bulgarian, political developments, cultural interactions, Bulgarian art history, Bulgarian painting artists and their reflections through art works. Bulgaria, Turkey, which neighbors the northwestern border, located within Europe, located in religiosity of close relations with Russia throughout the history of art and culture, is a country where the rule of the Ottoman Empire for centuries. Bulgarians who have fought many wars, revolts and revolutions in their history have reflected all these events to their cultural and artistic lives. Nowadays, there is a tendency in which real boundaries disappear, national values are denied, tradition is rejected and universal values are given importance. However, there will be no future without the past. This study is important in terms of proving the contribution of the society to the formation by considering all the factors that are effective in the formation of art and art products of a society.

Keywords: Bulgaria, painting, art, history, civilization

: